

Divi Thomae Aquinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impressionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1 Vtrum imprudentia sit peccatum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

consilij est in beatis, in quantum in eis à Deo continentur cognitionis, quæ sciunt, & in quantum illuminantur de his, quæ nesciunt circa agenda.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod etiā in beatis sunt aliqui actus ordinati ad finem, vel quasi procedentes ex cōsecutione finis: sicut quod Deum laudant, vel quibus alios per trahunt ad finem, quem ipsi sunt confecuti, sicut sunt ministeria angelorum, & orationes sanctorum. Et quantum ad hoc habet in consilium donum consilij.

AD SECUNDVM dicendum, quod dubitatio pertinet ad consilium secundum statum uite præfatis, non autem pertinet secundum quod est consilium in patria: sicut etiam virtutes Cardinales non habent omnino eisdem actus in patria, & in uia.

AD TERTIVM dicendum, quod consilium nō est in Deo sicut in recipiente, sed sicut in dante. Hoc autem modo conformantur Deo sancti in patria, sicut recipiens influenti.

ARTICVLVS IIII.

Vtrum quinta beatitudo, quæ est de misericordia, respondeat dono consilij.

AD QUARTVM sic proceditur. Videtur quod quinta beatitudo, quæ est de misericordia, non respondet dono consilij. Omnes enim beatitudines sunt quidam actus uirtutum, ut supra habitum est: sed per consilium in omnibus uirtutum actibus diriguntur. Ergo consilium non respondeat magis quinta beatitudo, quam alia.

¶ Præter. Praecepta dantur de his, quæ sunt de necessitate salutis: consilium autem datur de his, quæ non sunt de necessitate salutis: misericordia autem est de necessitate salutis, secundum illud Iaco. 2. Iudicium sine misericordia fieri illi, qui nō facit misericordiā. Pauperes autem non est de necessitate salutis, sed pertinet ad perfectionem uite, ut patet Matth. 19. Ergo dono consilij magis respondeat beatitudo pauperis, quam beatitudo misericordia.

¶ Præter. Fructus consequuntur ad beatitudinem important enim delectationem quandam spiritualem, que consequitur perfectos actus uirtutū: sed interius non ponitur aliquid respondens dono consilij, ut patet Galat. 5. Ergo etiam beatitudo misericordie non respondeat dono consilij.

SED CONTRA est, quod August. dicit in lib. * de Sermone Domini in mōte. Consilium cōuenit misericordibus: quia unicum remedium est de tantis malis erui, dimittere alijs, & dare.

RESPON. Dicendum, quod consilium proprio est de his, quæ sunt utilia ad finem. Vnde ea, quæ maxime sunt utilia ad finem, maxime debent correspondere dono consilij. Hoc autem est misericordia, secundum illud i. ad Timot. 4. Pietas ad omnia utilis est: & ideo specialiter dono consilij respondet beatitudo misericordie, non sicut eliciunt, sed sicut dirigunt.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod consilium dirigunt in omnibus actibus uirtutū, specialiter tñ dirigunt in operibus misericordie, ratione iam * dicta.

AD SECUNDVM dicendum, quod consilium, secundum quod est donum Spiritus sancti, dirigunt nos in omnibus, que ordinantur in finem uite eterne, siue sunt de necessitate salutis, siue non: & tamen nō omne opus misericordie est de necessitate salutis.

AD TERTIVM dicendum, quod fructus importat quidē ultimum. In practicis autem non est ultimum in cognitione, sed in operatione, que est finis: & ideo inter fru-

ctus nihil ponitur, quod pertineat ad cognitionē practicam, sed solum ea quod pertinent ad operations, in quibus cognitione practica dirigit, inter quae ponitur bonitas, & benignitas, quæ respondet misericordia.

QVÆSTIO LIII.

De Virtutib[us] prudentie oppositis, in sex articulos diuisa.

Super Quesio. quinque similitudinē articulū primū.

ROSTE A considerandū est de virtutib[us] oppositis prudentia. Dicit. n. Augustinus in 4. contra Iulianum, quod omnibus virtutibus non solum lunt uirtus manifesta distinctione contraria, sicut prudentia temeritas, verū etiam uirtus quodammodo, nec veritate, sed quādam specie fallente similia, sicut ipsi prudentiae astutia. Primo ergo considerandum est de virtutib[us], quæ manifeste contrarietatem habent ad prudentiam, quæ si contingunt per abusum eorum, quæ ad prudentiam requiruntur.

¶ Quia uero sollicitudo ad prudentiam pertinet, circa primum consideranda sunt duo: Primo quidem, de imprudentia: secundo, de negligencia, quæ sollicitudini opponitur.

CIRCA PRIMUM queruntur sex.

¶ Primo, De imprudentia, Vtrum sit peccatum.

¶ Secundo, Vtrum sit speciale peccatum.

¶ Tertiò, De precipitacione, siue temeritate.

¶ Quartò, De inconsideratione.

¶ Quinto, De inconstancia.

¶ Sexto, De origine horum vitiorum.

ARTICVLVS PRIMVS,

Vtrum imprudentia sit peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur. Vix quod imprudentia non sit peccatum. Omne. n. peccatum est voluntarium, ut Aug. * dicit: imprudentia autem non est aliquid voluntarium: nullus enim vult esse imprudens. ergo imprudentia non est peccatum.

¶ Præter. Nullum peccatum nascitur cum homine, nisi originale: sed imprudentia nascitur cum homine, unde & iuuenes imprudentes sunt: nec est originale peccatum, quod opponitur originali iustitiae, ergo imprudentia non est peccatum.

¶ Præter. Omne peccatum per peccatum.

Lib. de uera relig. ca. 14. tom. 1.

¶ Ad

Pad hoc dicitur, quod imprudentia priuatius dupliciter sumi potest. Primo, ut priuat prudencia habituali, & sic potest separari ab imprudentia contrarie, quando aliquis negligit exercere se in legibus, documentis, lessionibus, & auctoritatibus opor- tunis, ex omnibus tempore suo posset prudenter habere in oc-

nitentiam tollitur: sed imprudentia non tollitur per poenitentiam. ergo imprudentia non est peccatum.

SED CONTRA. Spiritualis thesaurus gratia non tollitur, nisi per peccatum: tollitur autem per imprudentiam, secundum illud Proverb.21. Thesauri desiderabilis, & oleum in habitaculo iusti, & homo imprudens dissipabit illud. ergo imprudentia est peccatum.

RESPON. Dicendum, quod in prudetia duplicitur accipi potest. Vno modo priuatiue, alio modo contrarie. Negatiue autem non proprie dicitur, ita scilicet quod proprie importet solam caritatem prudentiae, qua potest esse sine peccato. Priuatiue quidem imprudentia dicitur, in quantum aliquis caret prudentia, quam quis natus est, & debet habere. Et secundum hoc imprudentia est peccatum ratione negligencie, qua quis non adhibet studium ad prudentiam habendam. Contrarie uero accipitur imprudentia, secundum q[uo]d ratio contrario modo mouetur, vel agit prudentie: puta, si recta ratio prudentie agit consiliando, imprudens consilium spernit, & sic dealius, que in actu prudentie consideranda sunt. Et hoc modo imprudentia est peccatum secundum rationem propriam

fermo, ad utrumque modum peccandi se transirent.
¶ Ad obiecta autem in opportinum pro parte negare
de imprudentia ut priuata actuali prudentia, prouidencia
¶ Ad primum autem pro parte affirmatio dicere, ratione
ratio ex communione prioritatis.

prudentie. Non enim potest hoc
contingere, quod homo contra
prudentiam agat, nisi diuenter a
regulis, quibus ratio prudentie re
ctificatur. Vnde si hoc contingat
per auersiōnēm a regulis diuinis,
est peccatum mortale, puta, cum
quis quasi cōtempnēs & repudias
diuina documenta, precipitans
agit. Si vero prēter eas agat abſque
contemptu, & abſque detracitu
eorum, que fūnt de necessitate fa
lūtis, est peccatum ueniale.

AD PRIMVM ergo dicendum
quod deformitatem imprudentia
nullus vult sed aetum impruden-
tia vult temerarius qui vult pra-
cipitanter agere. vnde & Philofo-
phus dicit in 8. Ethic. quod ille
qui circa imprudentiam peccat uo-
lens minus acceptatur.

A D S E C V N D V M dicendum,
quod illarum procedit ad impi-
dencia, secundum quod sumuntur
negativae. Scindunt tamen quod
carentia prudentie, & cuiuslibet
virtutis, includitur in carentia or-
ginalis iustitiae, que totam ani-
mam perficiebat. Et secundum
hoc omnes isti defectus virtutis
posunt reduci ad origine
peccatum.

AD TERTIVM dicendi, per
poenitentia restituunt prudenter
fusa, & sic cessat carentia huius
prudentie. Non tamen restituunt

prie consilii peccatum imprudentia. Et duplo
breviter. Primo, quo pacto per unum adam pri-
tur habitus acquisiti imprudente, conveg-
tus acquisiti morale, nec uno actu hic, nec
Secundo, quo pacto peccatum impudente con-
habitu, cum omne peccatum praeceps originis
Ad primum horum dicunt, quod habet deca-
rum. Vno modo, quia qualiter habet deca-
nit esse in aere in absentia luminans. Alio modo
tertio, quod est de ratione illius, sicut res
definit per oblationem medie. Quoniam autem
moralis iustitia non competrat, primo per una-
tie, in cuius signum remanet in potestate penitentiae
primitus actus malos, corruptum carentem
tenet. secundo modo, quoniam minus
de ratione omnis virtutis, & utra morales
prædictas. Prudentia enim, & impudentia in
te subiecti voluntati: iustitia autem & subje-
ctio

Ad secundum autem dicitur, quod peccatum potest. Primum, secundum suam intensitatem, et secundum actum consistit. Et si enim dicimus, fiduciam voluntatis vel adulterium, et sic consistit in habitu contumelie tentantia tollitur. Tandiu enim aliquis qui est deinde non mutat voluntatem de furore in nos feruntur. Et si contra hoc Thomista aliquis memet dolens in bl. infest, quia non ab habitu, sed a malitia peccati peccator dicitur: Respondebat, spissi tunc hic esse peccatorum; quam libi. Nam in tunc omnis, cuius peccatum non est dilectio, sed visus lumen fr. mutata. Hoc autem peccatum, et a voluntate penderit, sumatur. Vnde si quis fratre ipsius

fuisset, & postmodum abstineret a peccatis non charitare, sed amore iuris moralis, talis esset apud theologum peccator, & habens maculam furti aut mendacij non tamen esset fur, aut mendator, nec peccator apud philosophum moralis. Nec alienum est a ratione, ut qui philosophiam, theologiamque morale tradidimus, nunc theologem, nunc philosophum moralis, nisi loquarum, interpropositi diuer-
sitate medium enim vimum ex extremum apud.

prudentia acquista quantum ad habitum: sed tollitur * habitus contrarius, in quo proprio consti-
fit peccatum imprudentiae.

ARTICVLVS II.

Vtrum imprudentia sit speciale
peccatum.

AD SECUNDVM sic procedi-
tur. Videtur, quod impruden-
tia non sit speciale peccatum. Qui-
cunque enim peccat, agit contra-
rationem rectam, qua est pruden-
tia: sed imprudentia consistit in
hoc, quod aliquis agit contra
prudentiam, vt dictum * est. ergo im-
prudentia non est speciale pec-
catum.

T2 Prat. Prudentia magis est affi-
nis moralibus actibus, quam sci-
entia: sed ignorantia, qua opponi-
tur scientiae, ponitur inter gene-
rales causas peccati. ergo multo
magis imprudentia.

T3 Prat. Peccata contingunt ex
hoc, quod virtutum circumstan-
tia corruptuntur. vnde & Dio-
nysius, de cap. de * diui. nomi. q.
malum contingit ex singularibus
defectibus: sed multa requiri-
tur ad prudentiam, sicut ratio, in-
tellectus, docilitas &c. qua supra
posita sunt. ergo multae sunt im-
prudentiae species. ergo non est
speciale peccatum.

SED CONTRA. Imprudentia
contraria est prudentie, vt dictum *
est: sed prudentia est una virtus
specialis. ergo imprudentia est
unum uitium speciale.

Verum quia
actus rationis huiusmodi respectu aliquarum virtutum, puta,
moralium, & artis, principiantur: respectu autem aliquarum,
intellectualium reliquarum, & theologalium famularum, &
ministrorum, vt medicus sanitati, quemadmodum in 6. Ethico.
dicitur idcirco cum excellencia dictarum virtutum fiat, quod
dirigatur a prudentia. Manifesta autem est directio omnium
actus ad exercitium. Prudentia siquidem est discernere non
solum quando spculandum est, & utendum hac, vel illa virtute
moralis, & intellectualis, sed etiam theologica. Non enim
semper est actu elicito amandus Deus, nec semper actu affen-
di credendum: sed oportet alii quandoque intendere actualiter,
& quicquid ab omni actu virtute eligere quandoque, dum in
corpore hoc peregrinatur. Huiusmodi autem uicissitudines
non prudenti dilipent, errabunt sepe, & multa, ad quae
temperem, omittentes bona simpliciter, vel tempore debre,
tempus misericordia occupabimus oratione, vel econ-
trario, & tempus audiendi, prouidendi, vigilandi &c. occi-
piamus contemplatione speculativa, vel conuerso, & sic
de aliis.

In reponitione ad tertium eiusdem articul. dubium occurrit.
Quomodo uerificatur quod quando corruptio diuerterum circum-
stantiam habet idem motuum, non diuersificatur species pec-
cati, an feliciter intelligatur de motu peccantis, an de motu
peccati secundum se, an de utroque. Si namque intelligitur de
motu peccantis, sequeretur, quod cognoscens non suauum in Ec-

Aclesia, non ut iniuriam faciat loco sacro, sed ex sola libidine co-
gnoscendi illam ibi oblatam, non esset sacrilegus. Si vero intel-
ligitur de motu peccati secundum se, sequeretur quod nulla cir-
cumstantia vnuquam variet species peccati, qua nulla cir-
cumstantia habet rationem motu secundum se in peccato. Ha-

bere namque ratio-
nem motui, est esse
obiectum, seu finem.
Et nisi circumstantia
trahat in rōne obiec-
ti finis, nūquā habet
rationem motu.
Circumstantia autem
actus, puta, lo-
cus, nunquam transit
in obiectum ex parte
actus peccati, sed ex
parte peccantis, quia
illius est circumstan-
tia: istius autem po-
test esse obiectum.
Si autem intelligatur
de motu ex parte
virtutis, sequitur
idem quod in primo
casu: quia unius locus
non habet rationem
obiecti respectu acti.
illius secundum se, ut
pater: nec habet ra-
tionem obiecti ex par-
te peccantis, quia ex
sola libidine malice-
ris mouetur.

¶ Ad hoc dicitur, q.
licet prima fide videtur litera loqui de
motu peccatis, quoniam exempla dat de
huiusmodi motu, dum dicit: Ut facaret
iniuriam logo facio, secundum veritatem
tamen loquuntur de
motu uincularum, quocumque scilicet
modo contingat esse
motuum: ita quod
senitus est, quod quan-
do est unum solum
motuum, nū omnium
circumstantiarum, scilicet quando-
ubi, ut, quid &c. cor-
ruptio, viuis est spe-
ciei. Quando vero
plura sunt motua se q. 48. & 50.
ne ex parte peccan-
tis, ut cum quis for-
nicatur, vt furetur, sine ex parte naturae ipsius circumstantie, que
nata est habere proprium motuum in aliqua materia, ut patet de
species gule secundum circumstantias a singulis in l. 2. q. 72.
artic. 9. vbi haec doctrina fundatur, distinctione apponitur specifica,
& in hoc non est difficultas: sed confitit difficultas in di-
scernendo, quando circumstantia habet proprium motuum, &
quando non habet aliud motuum quam motuum actus. Si quis
namque diligenter consideraret circumstantiam: Quid, animad-
uerteret, quod non sufficit ad hoc, quod circumstantia habeat
speciale motuum, illam secundum se opponi alteri virtuti, sed
exiguit, quod sit directe intenta. Constat enim quod quando
quis inducit mulierem ad contentum fornicacionis, circumstantiam,
Quid, effe ruinam anima illius mulieris, & tale malum
secundum se opponi bono correctionis frumento, & perire ad
scandalum vitium. Et tamen actus requisitus, & inducens
mulieris, ad fornicacionem copulam est in specie fornicacionis
tantum, nec trahitur ad speciem etiam scandali, ad quam
traheretur, si malum peccati mulieris est directe intentum.
Ex hac eadem radice apparet, quod non sufficit etiam confe-
qui ad principale intentum ex natura actus. Ruita namque mu-
lieris ex natura actus requiritur, & simulans eam ad forni-
candum, nata est sequi. Et tamen quia fornicatio non inten-
dit, nisi sit satisfacere voluptati, huiusmodi malum non habet ra-
tionem motu, & consequenter nec circumstantia ad suum spe-
cium trahentur. Et ex hoc apparet, q. cum sit eadem de omnibus
circum-